ՔՍԱՆԵՒԵՕԹՆԵՐՈՐԴ—ՏԱՐԻ—ԹԻՒ—2188—ՇԱԲԱԹ—23—ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ—Ն. Տ.—5—ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ—1878

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին ի Պոլիս ղրշ. 3 Մէճ.
» » Գաւառաց » 10 Մէճ.
Վեցամսեայ » ի Պոլիս » 4 Մէճ.
» » Գաւառաց » 5 Մէճ.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղուրուշ, աւելի անգամներու համար գնոյ զիջողութիւն կըլլայ։

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գացած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վիճակներու համար կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—տնօրէնին պէտք ուղղել, Ղալաթիա Սանդարճըլար ճօքուշ Թիւ 198, Նորս խան, Մասիս գրատանը։
Ճամբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 23 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Արեւելեան Ռումէլիի և Պուլղարիոյ վերակազմիչ խառն յանձնաժողովոյ անդամներն անուանեցան։ Առաջնոյն անդամներն անցեալ օր Մեծ—Եպարքոսին ապարանքը գումարեցան, և հինգշաբթի օրն ալ Օսմանեան առաջին պատուիրակ Ասիմ փաշային ապարանքը նիստ ըրին։ Թէև Ֆիլիպէի Պուլղարք իրենց Պուլղարիայէն բաժնուելուն համար բողոքեցին, և Ադրիանուպօլսոյ գաւառին Պուլղարներն ալ Ռուս հրամանատարաց աղերսագիր ներկայացուցին խնդրելով որ իրենց գաւառը Պուլղարիոյ հետ միանայ, բայց Եւրոպիոյ որոշումը չկրնար Պուլղարաց հաճոյից զոհուիլ։ Պէրլինի դաշնադրութեան համեմատ՝ վերակազմութեան և բարենորոգմանց գործն ո՛րչափ արագ սկսի՝ այնչափ շահաւոր կրնայ լինել երկրին բնակչաց և խաղաղութեան։ Առ այժմ Մակեդոնիոյ ընդարձակ գաւառին մէջ անիշխանութիւնը կը տիրէ, Հռոդոպի իսլամ ապստամբներէն զատ, Յոյն և Պուլղար աւազակաց խումբեր երկիրը կաւերեն, Պաշը—Պօզուգներն և իսլամ գաղթականներն ալ աւարառութիւններ կընեն։ Աւստրիացիք յաջողեցան Պոսնիոյ և Հերսէկի մէջ մեծաւ մասամբ խաղաղութիւնը վերահաստատել, բայց խաղաղութիւն կոչածնին իրօք ամայութիւն է։ Շատ տեղեր իսլամներն անխնայ ջարդուեցան, կամ պատերազմական ատեաններու առջև դատուելով հրացանի բռնուեցան. Սէրայեվօյի մէջ Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ Բ. ի շինել տուած "Հիւնքեար ճամիսի" անուն մեծ մզկիթն Աւստրիացիք համբարանոց ըրած և բակը կենդանիներ կապած են։ Սէրայեվօյի առումն յարձակմամբ եղաւ, սաստիկ պատերազմէ մ'ետև, և այս պատճառաւ Աւստրիացիք այնչափ խնայաբար չեն վարուիր այն տեղի իսլամաց հետ. բայց Թրաւնիք և ուրիշ տեղեր, ուր բնակիչք կամովին անձնատուր եղան, Աւստրիական հրամանատարք մարդասիրաբար վարուեցան անոնց հետ։ Ալպանիա հրոյ և սրոյ ճարակ եղած է, և Ալպանիական Միութիւնը զինեալ կեցած է Գարատաղի դիմադրելու։ Միւս կողմէն Գարատաղի իշխանն հրաւիրեր է եղեր Սերվիա որ Արնաւուտներուն դիմադրելու համար իրեն հետ դաշնակցի։ Նիքօլա իշխանն յատուկ պաշտօնատարաւ մը Դանիէլի կարգին նշանը ղրկեց նաև Հելլենաց Թագաւորին, որուն Եպիրոսի և Թեսալիոյ վրայ ըրած պահանջումը մինչև ցարդ անգործադրելի մնացած է։ Պէրլինի դաշնադրութիւնն այսպէս շատ կողմէ մեծամեծ խոչընդոտներու կը հանդիպի, բայց վերջապէս ստիպմանական կերպիւ՝ որչափ կարելի է՝ գործադրութիւն պիտի առնու. գլխաւոր կէտերէն մի քանին արդէն իրողութիւն եղան. Պուլղարիոյ բերդերն և Պաթում Ռուսաց յանձնուեցան, Ռուսական բանակն և Անգլիական նաւատորմը Մայրաքաղաքիս անմիջական շրջակայներէն հեռացան։ Ռուսաց պարպած տեղերը բարբարոսական գործեր պատահած ըլլալու լուրերը մեծ մասամբ չափազանցութիւն էին։ Կըսուէր թէ Ռուս զինուորաց գերեզմանները թշնամանուած են, հոն անկուած խաչերը խորտակուած և սկերտային ճանապարհներուն վըրայ նետուած են. այս լուրերը մեծ մասամբ սուտ են. սակայն դժբաղդաբար Ռուսաց մեկնելէն 'ի վեր Անպարլըի և Պէօյիւք—Չէքմէճէի մէջ երեսունի չափ քրիստոնեայ գիւղացիք սպաննուած են՝ առանց մինչև հիմայ մարդասպանները գտնուելու։ Դիակները ճանապարհաց վրայ ձըգուած էին՝ մինչև իսկ շապիկներն կողոպտուելով. Անպարլըի գիւղը խեղճ ծերունի մը ծառի մը ներքև սպաննուած էր, և գիւղացիք կը կարծեն թէ այս սպանութեանց հեղինակները Պաշը—Պօզուգ կամ իսլամ գաղթականներ են։

Ասիոյ կողմէն տակաւին Ռուսաց նահանջման վրայ լուր չկայ. բայց ցաւալի իրողութիւն մ'է որ հոն ևս տակէ աւելի ծանր անկարգութիւններ կը վախցուէին։ Խեղճ Հայ գիւղացւոց սարսափը մեծ էր։ Կարինէն Մէօէնճըլը լրագրին գրուած նամակ մը տըխուր նկարագիր մը կուտայ, որ ապագային վրայ մեծ վստահութիւն չներշնչեր։ Այն նամակն ևս կը հաստատէ իսլամաց ոմանց տրամադրութեան և քրիստոնէից վրայ ըրած բըռնաւորութեան նկատմամբ Հայ լրագրաց մինչև հիմա հրատարակած տեղեկութիւններն, ինչպէս նաև Քիւրդ կամ Քուրտ Իսմայիլ փաշային ազգականներէն Շէօրակէլի կողմերէն գաղթող մէկ երկու Քիւրդ ցեղերու աւազակութիւններն, հարստահարութիւններն ու բռնութիւնները խեղճ ժողովրդեան վրայ։ Այս ամեն ցաւալի դէպքերը պատճառ կու տային Հայ ժողովրդեան՝ դէպ 'ի Ռուսիա գաղթելու համար շարժումներ ընելու։ Բարեբաղդաբար՝ Բ. Դրան և դեսպանաց քով Ս. Պատրիարքին ըրած ջանքերուն վրայ բաւական ապահովիչ միջոցներ ձեռք առնուեցան։ Միւս կողմէ Լազարէֆ զօրավարին մէկ յայտարարութիւնը կը յորդորէ Հայ ժողովուրդն որ իւր հայրենիքը չթողու, և բարձրագոյն տեղերէ առած տեղեկութեանց համեմատ կապահովէ քրիստոնեայ բնակիչները թէ Ռուսաց մեկնելէն ետև ոչ ոք պիտի կրնայ իրենց անդորրութիւնը վրդովել կամ վիճակը վատթարացնել։ Լազարէֆ զօրավարը գաղթականութեան չարիքըն յիշեցնելէ ետև՝ կըսէ թէ Ռուսաց կայսեր և իւր բոլոր ժողովրդեան առ Թուրքիոյ քրիստոնեայս ըղձացած համակրութեան մասնակից են նաև Պէրլինի դաշնադրութիւնն ստորագրող միւս Եւրոպական տէրութիւնք. թէ չկասկածիր որ Օսմանեան կառավարութիւնն իւր քրիստոնեայ հպատակաց նկատմամբ իւր պարտականութիւնները պիտի կատարէ, և թէ այս վերջնոյ ստացուածքըն ու ապահովութիւնն երաշխաւորելու միջոցներ ձեռք պիտի առնուին։ Վերջապէս Լազարէֆ զօրավարը կը հրաւիրէ Կարնոյ գաւառին քրիստոնեայ ժողովուրդն, որպէս զի իրենց յատուկ կառավարութեան հնազանդին, որ միայն իրենց երջանկութեան երաշխաւորութիւն պիտի տայ։ Այս խօսքերը մեր ալ մինչև ցարդ յայտնած կարծեաց կատարելապէս համաձայն են, և գոհ ենք որ Ռուսաց զինուորական իշխանութիւնք ալ գաղթականութեան առաջքն առնելու աշխատած են։ Լազարէֆ զօրավարն իւր յայտարարութեան մէջ կը յորդորէ Կարնոյ քրիստոնեայներն, որպէս զի իրենց նախնեաց գամբարանները գըտնուած և իրենց ընտանեաց բընակարան եղած երկիրը չթողուն. և իրաւունք ունի։ Ճիշդ մի և նոյն ըղձացմամբ Կարնոյ Հայոց ողջամիտ մասըն ալ գաղթականութեան դէմ էր, և իւր ջանքերն ազգային կեդրոնական վարչութեան ջանից հետ միանալով 'ի դերև չելան։ Բ. Դուռն իրական միջոցներ ձեռք առաւ փոքր Ասիոյ մէջ ապահովութիւնը պահպանելու և Քիւրդերուն աւազակութեանց վերջ տալու համար։ Այս անկարգ վիճակն անտանելի կերպիւ չկրնար տևել։ Անգլիոյ և Բ. Դրան միջև բանակցութեան նիւթ եղած բարենորոգմանց գոնէ մէկ մասին գործադրութիւնը կրնայ երկրին վիճակն անհամեմատ կերպիւ բարւոքել։ Բ. Դրան նախարարաց վերջին խորհրդոյն մէջ Անգլիոյ առաջարկած ծըրագրին վրայ երկար խորհրդակցութիւն եղաւ։ Լրագրաց ոմանց խօսքին նայելով, նախարարաց խորհուրդըն յարմար չէ գտեր ընդունիլ այն կէտերն՝ որք օտար ազդեցութիւնն ու միջամտութիւնը պիտի կրնային զօրացնել, և որոշեր է ուրիշ ծրագիր մը պատրաստել տալ, որպէս զի բարենորոգումները Բ. Դրան ինքնայօժար կամքէն բղխած ըլլան։ Իսկ Ֆարոս Պօսֆոր կըսէ թէ Սըր Լէյարտ հրահանգ ստացեր է որպէս զի ազդու կերպիւ պահանջէ որ Բ. Դուռն Անգլիոյ առաջարկած բարենորոգմանց հաւանութիւն տայ։ Ինչ որ ալ ըլլայ, հարկաւ հուսկ ուրեմն Բ. Դուռը գործել պիտի սկսի։

* * *

Անգլիական Էքօնոմիսթ լրագիրը "Խաղաղացումն Արեւելից" մակագրով յօդուածի մը մէջ հետևեալ լուրջ խորհրդածութիւնը կընէ.

"Քանի որ շաբաթները կանցնին, Արեւելից խաղաղացումն ալ ևս քան զևս կը դժուարանայ։ Պէրլինի դաշնադրութիւնն յուլիս 13 ին ստորագրեցաւ, այսօր սեպտեմբերի 14ն է, բայց ո՞ւր է գործադրութիւնը։ Պոսնիոյ և Հերսէկի մէջ ամեն կողմէ նորանոր հակառակորդներ կելնեն Աւստրիոյ դէմ։ Ալպանիոյ մէջ Մէհմէտ Ալի փաշան Պօշնաքներուն ընդդիմութեան ուժ տալ չուզելուն պատճառաւ սպաննուեցաւ։ Սուլթանին ուղղակի իշխանութեան ներքև մնացած Ռումէլիի մասին մէջ ծանր դէպքեր կը վախցուին Ռուսական զօրաց մեկնելէն ետև։ Անուամբ Թուրք մընացած երկու գաւառաց և իրօք Թուրք մնացած գաւառի մը մէջ անիշխանութիւնն արդէն կը տիրէ, մինչդեռ նոյն պարագային մէջ գըտնուող ուրիշ գաւառաց մէջ ալ տիրելու մեծ կասկած կայ։

"Եթէ այս նախատեսութիւնն արդարանայ, մեղքն յայտնապէս Անգլիոյ կառավարութեան վրայ պիտի իյնայ. որովհետև նա մէջ մտաւ և մէջ մտնելն իրեն փառք համարեցաւ։ Այս սխալն, յորմէ այնչափ անգամ զինքն զգուշացուցին, բայց ինքն ամեն ազդարարութեանց հակառակ յամառեցաւ գործել, ըստ ամենայն երևութից իւր պտուղները պիտի բերէ։

"Այսպէս ահա այն դաշնադրութիւնն՝ որ Արեւելից մէջ խաղաղութիւնը պիտի վերահաստատէր, պատերազմի վիճակը մշտնջենաւորելէ զատ ուրիշ արդիւնք ունեցած չթուիր . . . ։

"Լորտ Պիքընսֆիլտ մեծահանճար մարդ մ'է թերևս, բայց նոյն իսկ մեծահանճար մարդիկ ալ չեն կրնար երբեք կենաց բիրտ իրողութիւններն առանց վտանգի անգիտանալ, և Արեւելեան խնդրոյն մէջ Լորտ Պիքընսֆիլտ սկիզբէն անգիտացաւ այս ամեն իրողութիւններն։ Այնպիսի աշխարհակալութիւն մը բռնեց, որ կրնար լաւ և իմաստուն լինիլ՝ եթէ Թուրքերը չըլլային ինչ որ են։ Արդ, որովհետև Թուրքերը չփոխուեցան, Լորտ Պիքընսֆիլտի աշխարհակալութիւնն ալ օդային աշխարհակալութիւն մ'եղաւ։ Թուրքիոյ իսլամ ժողովուրդներն արդէն լաւ տրամադրութիւն չունէին Կ. Պոլսոյ կառավարութեան նկատմամբ՝ այն ժամանակն իսկ՝ ուր այդ կառավարութեան զօրութեան համբաւը տակաւին չէր

խոխտած ։ Լորտ Պիքընսֆիլտի հաւատարիմներն ալ միշտ կրկնեցին թէ Թուրքիոյ հողամասերը գժգոհ էին։ Բայց և այնպէս Ս. Ստեֆանոսի դաշնագրութեան առեղծած խռով վիճակին դէմ Լորտ Պիքընսֆիլտի գրաւած դիրքն ուրիշ բան չեղաւ․ բայց եթէ նոյն կառավարական դրութեան ենթարկել գժգոհ հպատակաց ամենամեծ մասն . . . ։

« Եթէ Անգլօ-Թուրք դաշնագրութիւնն խոհեմութիւն մը լինէր, կրնայինք ենթադրել թէ Անգլիոյ կառավարութիւնը թոյլ պիտի տար որ Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ իրերն իրենց բնական ընթացքին հետևէին, իսկ ինքը միմիայն Ասիոյ մէջ Անգլիոյ շահուց պահպանութեանը պիտի հսկէր, որ միայն ուղղակի վտանգի ենթակայ են, և որ միայն կրնան ուղղակի պաշտպանուիլ։ Դժբաղդաբար՝ Անգլօ-Թուրք դաշնագրութեանն մեր գիտցածն այս ենթադրութիւնը կատարելապէս կը ջրէ, հետևաբար կը զարմանանք նախ կառավարութեան անուշադրութեան վրայ, որով Եւրոպական Թուրքիոյ անկախութեան կը մոռնէ հանդարտ սրտիւ, և ապա Անգլիական ազգին պարզմտութեան վրայ, որով կը հաւատայ տակաւին թէ Լորտ Պիքընսֆիլտի նախարարութիւնն այնպէս վարուելով Անգլիոյ ապահովութիւնն ու պատիւը կերաշխաւորէ։ »

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բեդրպուրկ 2 հոկտ.

Կոլոս կը ծանուցանէ թէ Պարսկաստան զրկուած զինուց մեծ մթերք մը, որ Աւստրիոյէն կուգար, Ռոծիլովէն անցաւ։

Լոնտրա 3 հոկտ.

Արևմտեան Հնդկաստանի անգղիական նաւախմբին մէկ մասը Պարսից ծոցը պիտի զրկուի։

Աղէքսանդրիա 3 հոկտ.

Եգիպտական նախարարութեան կազմութեանը վրայ Գաղղիա և Անգլիա վերջապէս համաձայնեցան։ Հասարակաց շինութեանց նախարարութիւնը Գաղղիացւոյ մը պիտի տրուի, Պ. Պլինիէրի, որ երկաթուղեաց և պետական կալուածոց վերատեսչութիւնը պիտի ընէ։ Ելեւմտից նախարարութիւնն ալ Պ. Ռիվըրս Անգղիացւոյն պիտի տրուի, որ միանգամայն նաւահանգիստներուն վարչութիւնն իր վրայ պիտի ունենայ։

Լոնտրա 3 հոկտ.

Շաբաթ օրը նախարարաց խորհուրդն Աֆղանստանի խնդրոյն վրայ պիտի խորհի։ Շատ հաւանական է որ թշնամութիւնք ձմեռէն առաջ սկսին։

Լրագրաց լեզուն միշտ պատերազմական է։ Հասարակաց կարծիքն ալ Աֆղանստանի դէմ արագ գործողութեան մը նպաստաւոր է։

Վիէննա 3 հոկտ.

Հունգարական նախարարութիւնն հրաժարեալ է միշտ։ Աւստրիական նախարարութիւնն ալ իր հրաժարականին վրայ կը պնդէ։ Տագնապը շատ ծանր է և մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ կառավարական շրջանակներուն մէջ։

Այս առտու հասած հեռագիրք

Լոնտրա 3 հոկտ.

Նոր սնանկութիւնք կը փոխցուին։ Մեծ վճարքներու դադարմունք տեղի ունեցան երէկ և այսօր Լոնտրայի և Կալկաթի մէջ, և հաւանականաբար ուրիշներ ալ պիտի հետևին անոնց։

Տեյլի Նիւս կը հաւաստէ թէ Հնդկաստանի զօրքն անմիջապէս գործողութեանց պիտի սկսին Աֆղանստանի դէմ։

Վերջին հեռագրաց նայելով, Աֆղանստանի էմիրն ալ զօրութիւն կը գումարէ։

Պէրլին 4 հոկտ.

Բեդրպուրկէն եկած պաշտօնական տեղեկութեանց նայելով, Ռուսիա հրաման ըրեր է որ Սև ծովու բոլոր նաւահանգիստները խաղաղական վիճակի մէջ դրուին և ընդծովեայ ականները քարձուին։

Լոնտրա 4 հոկտ.

Օսմ. Քոնս.		11 1/4
Փոխ.	1865	15
»	1869	15 5/8
»	1871	53 1/8
»	1872	22
»	1873	13
Եգիպտ.		73 7/8
Անգլ. Քոնս.		94 7/16

Փարիզ 4 հոկտ.

Օսմ. Քոնս. 11,45

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Չորեքշաբթի իրիկուն Եըլտըզի պալատը գումարուած նախարարական արտաքոյ կարգի ժողովը մինչև գիշերուան ժամ 8 տևեց։ Այն ժողովին ներկայ էին նաև քանի մը բարձրաստիճան զինուորականք։

Կըսուի թէ խորհրդակցութեանց նիւթը Պոսնիոյ և Հէրսէքի խնդիրն էր, և թէ յիշեալ նահանգաց գրաւման համար Աւստրիոյ կողմէ առաջարկուած դաշնագիրը մերժուեր է։

Հինգշաբթի իրիկուն դարձեալ արտաքոյ կարգի ժողով մ՚եղաւ Եըլտըզի պալատն՝ Ասիոյ մէջ կատարուելիք բարենորոգմանց խնդրոյն վրայ խորհելու համար։ Եղած որոշումը դեռ յայտնի չէ։

Կըսուի թէ Անգլիական նաւատորմին Էրտէկի ծովախորշին մէջ ձմեռը չկրնալով ապահովիլ, Իզմիրի ծովածոցը պիտի երթայ ձմեռելու։

Մայրաքաղաքիս ածուխ և փայտ հայթայթելու համար կազմուած յանձնաժողովը Նիգոմիդիոյ կառավարիչ Ֆէյզի պէյը Կ. Պոլիս կոչեց, որպէս զի Իզմիտի գաւառին մէջ փայտ կարելու և ածուխ շինելու համար պէտք եղած միջոցներն անոր հետ խորհրդակցելով անօրինէ։

Կէլիպօլուէն հոկտ. 1 թուով գրուած նամակ մը կը ծանուցանէ թէ Շարքէօյի մօտակայ Միրօֆիօ աւանին մէջ Քրիստոնեայք և իսլամք միմեանց հետ կռուի բռնուելով երկու կողմէ բազմաթիւ անձինք մեռեր են։ Շարքէօյի Ռուսական իշխանութիւնն անմիջապէս խումբ մը զօրական դրկեր է Միրօֆիօ՝ կռուին հեղինակները բռնելու համար։

Կ. Պոլսոյ քաղաքապետութիւնը կը ծանուցանէ թէ թղթադրամին անկման պատճառաւ հացին գինը 10 փարա աւելցաւ։

ԷՕՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻԷ

22 սեպտ. ուրբաթ իրիկուն		12, 9
23 սեպտ. շաբաթ առաւօտ		
բացուեցաւ		11,38
կէս օրին		11,39
Ռումելիի երկաթուղի	Փր.	40
Թղթադրամ	մր.	330

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Կ. Պոլիս 22 սեպտեմբեր

Սօսիէթէ ձէնէրալի բաժ.		Անգլ. լիր.	3,35
» փոխանակութեան		»	3,15
Կ. Պոլսոյ Պանքային		»	6.15
Քրէտի ձէնէրալ		»	4.22
Քրէտի Օթոմօ—Թիւրք		»	—
փոխ.	1863	Ֆր.	60
»	1865	»	65
»	1869	»	60
»	1872	»	21
»	1873	»	52

ԱԶԳԱՅԻՆ

Երէկ ազգային ժողովը գումարեցաւ 'ի Ղալաթիա ընդ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Եուսուֆեան էֆէնտիի։

Երկու նախընթաց նիստերու ատենագրութիւնները վաւերացուելէն յետոյ, ժողովն անցաւ օրակարգի խնդրոց․ և բստ որում դաստիարակութեան խնդրոյն համար վարչութենէն սպասուած տեղեկագիրն եկած չէր, ժողովն առաջնութիւն տուաւ Հայկական խնդրոյն, և նախաքննիչ մասնաժողովին տեղեկագիրը կարդացուեցաւ։ Մասնաժողովը կը յայտարարէր թէ Հայկական խնդրոյն վերաբերեալ բոլոր գրութիւնները Ս. Պատրիարքէն առնելով մանրախոյզ քններ, պէտք եղած բացատրութիւններն առեր է Նորին Սրբազնութենէն, և անոնց մէջ ոչ միայն ազգային շահուց հակառակ եղող կամ կասկածի տեղի տալու կէտ մը չէ նշմարեր, այլ ազգին բուն վէրքը ցոյց տրուած և յաջ վարչութեան դէմ դառնապէս բողոքուելով Հայաստանի մէջ Հայկական վարչութեան անհրաժեշտ ըլլալը ապացոյցներով հաստատուած տեսեր է։ Մասնաժողովը խնդրոյն այս վիճակը նկատելով, հարկ դատեր է Մեծ. Պէկեան էֆէնտիի քով եղած գրութիւններն ալ տեսնել, ինչպէս որ ինք Ե. նիստին մէջ յայտարարած էր, որպէս զի եթէ անոնց մէջ կասկածի և չխոհեմութեան տեղի տուող բան մը տեսնէ, այն ատեն կարենայ խնդրոյն ձեռնարկութեան եղանակին և ժամանակին վրայ կարծիք յայտնել․ բայց Պէկեան էֆէնտի չէ հաճեր իր թղթերը ներկայացնել մասնաժողովին․ որով մասնաժողովն ալ պարտաւորուեր է այս մասին պէտք եղած անօրէնութիւնն ազգային ժողովոյս թողուլ։

Տեղեկագրին ընթերցումէն յետոյ, խումն դիտողութիւն եղաւ թէ տեղեկագիրը թերի էր, քանի որ Պէկեան էֆէնտի իր թղթերը չէր ներկայացուցեր․ ուստի առաջարկուեցաւ որ Պէկեան էֆէնտի իր թղթերը մասնաժողովին ներկայացնելու հրաւիրուի։ Պէկեան էֆէնտի ընդդիմացաւ այս առաջարկութեան, և կուզէր որ ժողովին մէջ կարդայ իր թղթերն։ Այս միջոցիս ժողովին մէջ աղմուկ մը տիրեց, բայց Ս. Պատրիարք Հօր ջանիւք խաղաղութիւնը շուտով հաստատուեցաւ։ Ս. Պատրիարք հայրն հրաման ըրաւ որ Պէկեան էֆէնտին անմիջապէս կարդայ իր թղթերը․ սակայն երեսփոխաններէն ոմանք խռովութիւններ ըրին թէ ոչ միայն մասնաժողովին արժանապատուութեանը դէմ էր այդ ընթերցումն, այլ և ժողովին որոշման ալ․ վասն զի Պէկեան էֆէնտին Ե. րդ նստին մէջ ալ ուզեց այդ թղթերը կարդալ, սակայն ժողովը Պէկեան էֆէնտիի յարուցած կասկածին վրայ չներեց այդ ընթերցումն, և խնդիրը փոխանակ նախապէս վերցնելու՝ նախաքննութեան յղեց։ Ասոր դէմ առարկեցին ոմանք յիշեցնելով թէ ժողովը Ս. Պատրիարքին գրութիւնները միայն նախաքննել որոշած էր։ Եթէ իրօք այնպէս ըլլար, մասնաժողովին տեղեկագիրը բաւական պէտք էր նկատուէր, և անոր առաջարկած վստահութեան և շնորհակալութեան քուէն տրուէր։ Սակայն այնպէս չէր եւ չէր կրնար ըլլալ։ Մասնաժողովն իրաւունք ունէր Պէկեան էֆէնտիի թղթերն ալ տեսնելու․ ուստի երէկ ժողովը մեծամասնութեամբ որոշեց որ Պէկեան էֆէնտի ալ իր թղթերը մասնաժողովին ներկայացնէ․ և ատենը վերջացաւ ժամ 10ին, յաջորդ նիստը 15 օրէն գումարելու պայմանաւ։

Կը յուսանք որ Պէկեան էֆէնտի ժողովին այս նոր որոշումը յարգելով իր թղթերը կը ներկայացնէ մասնաժողովին։ Եթէ երկիւղ ունի որ թղթերը կը կորսուին ինչպէս երէկ յանձնի ժողովին յայտարարեց, կրնայ ինք անոնց օրինակներն առնել, և իր ստորագրութեամբը վաւերացնելով պատճէններն յանձնել մասնաժողովին, և բնագիրներն իր քով պահել։

Կարնոյ Հայոց գաղթականութեան առաջքն առնլու համար Ս. Պատրիարք Հօր առ Բ. Դուռն ուղղած ազդու թաքրիրներուն 'ի պատասխան այս շաբթու Բ. Դրնէն պաշտօնագիր մ՚եկաւ 'ի Պատրիարքարան և կը ծանուցանէ թէ «Ռուսաց բանակին Կարինէն մեկնելէն յետոյ Քրդաց և այլոց կողմէ Հայոց չարիք չհասնելու համար՝ Ս. Պատրիարքին խնդրագրութեանց համաձայն՝ հարկ եղած հրամանները զրկուելէ զատ՝ ուրիշ անօրէնութիւնք ալ եղած, և հետևաբար վտանգին առաջքն առնուած է։»

Գոհ ենք որ Բ. Դուռն այսպէս արժան եղած միջոցները անօրինելով վտանգին առաջքն առած է․ բայց՝ կարծենք՝ աւելի լաւ կ՚ըլլար եթէ ձեռք առնուած միջոցներն ալ ծանուցանէին որպէս զի անոնց գործադրութիւնը, կարող, ձեռնհաս, ազատամիտ և անաչառ անձանց յանձնուած ըլլալը տեսնուէր՝ յանդորրութիւն տար Հայ ժողովրդոց։

Բ. Դրան վերոյիշեալ պատասխանագիրը պաշտօնական հերքումն է Թուրք լրագրաց անոնց այն անտեղի յայտարարութեան, թէ Կարնոյ Հայերը գոհ են իրենց վիճակէն, թէ անոնց ապահովութիւն ու անդորրութիւն վայելած են և կը վայելեն, և թէ գաղթելու բնաւ միտում չունէին եղեր։ Եթէ այնպէս ըլլար, Բ. Դուռն իր պաշտօնագրովը չէր ծանուցաներ թէ վտանգին առաջքն առնուած է։

Կը լսենք թէ Անգլիոյ վերջին թղթատարով Ս. Պատրիարք հայրը նամակ մ՚առացեր է Լորտ Շաֆթըզպըրիէն։ Այն նամակով յիշեալ ազնիւ Լորտը կը յայտնէ Ս. Պատրիարք հօր թէ Հայոց վիճակին բարւոքման համար իր ձեռքէն եկած ջանքն ընելէ չպիտի դադրի։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ

Վան 22 օգոստ. 1878

Ազնիւ Մասիս․

Դուք Ձեր 2148 թուովը առած էիք թէ՝ «Վանէն, Բաղէշէն և այլ տեղերէ մեզ զրկուած նամակներ, որք նորանոր հարստահարութիւններ կը ծանուցանեն, հարկ չենք համարիր հրատարակել, անկրկնելի ըլլալով այս անգամ թէ այդ հարստահարութեանց և ոճրագործութեանց վերջ տալու ժամանակն եկած է, և թէ վերջապէս կայսերական կառավարութիւնն հարկադրեալ է անյապաղ բարեկարգութիւններ և բարենորոգումներ ընել այդ դժբաղդ գաւառաց մէջ՝ աջակցութեամբ Անգլիոյ և հսկողութեամբ Եւրոպիոյ, ինչպէս որ կը պահանջեն վերջին դաշնադրութիւնք։» Շատ աղէկ, արդէն կոյրին ուզածն ալ երկու աչք է։ Տարակուսելի էր մեզ վիճել սակայն, թէ ո՞վ պիտի տայ մեզ զայն, մինչ թէ՝ մեր բարեխնամ կառավարութիւնն և թէ՝ Եւրոպա կը դատապարտեն զՀայերը կոյր մնալ՝ ազատութեան գէթ նշոյլը տեսնելէ։ Թող ուխտէ աշխարհ Հայոց վիճակը բարւոքելու, բայց Հայոց վիճակին բարւոքումն անհնար է, քանի որ Հայերն ազատ չեն թողուիր ինքզինքնին պաշտպանելու։

Զի ո՞վ չգիտեր թէ մեր բարեխնամ կառավարութիւնն, որ կուխտէ այսօր ըզ մեզ Քրդաց և Չէրքէզաց դէմ պաշտպանելու, թող ներուի սակ, թէ նոյն իսկ իւր չուհերն անգամ պաշտպանելու անկարող գտնուած է ցարդ Քիւրդին ու Չէրքէզին դէմ։ Եւ եթէ ենթադրենք թէ կարող պիտի լինի [illegible], սակայն նորէն խնդիր է՝ թէ արդեօք Թուրքերու և զօրքերու դէմ ո՞վ պիտի պաշտպանէ զՀայերն։ Ո՞չ ապաքէն ասոնք են կառավարութեան ձեռքն ու սուրն, որոնցմով զմեզ պիտի պաշտպանէ, և դժբաղդաբար ասոնք են նորէն Հայերը կեղեքելու ամենէն դաժան օրինակները տուող Քիւրդին ու Չէրքէզին, ինչպէս անցեալ օրեր գրած եմ Ձեր ազնուութեան։

Արդ՝ մինչդեռ այս վերջիններն անսանձ միայն տարբեր են առաջիններէն և և ոչ զինուորութեամբ ու զօրքով, և մինչդեռ 'ի հարկէ ոչ մեր հայրախնամ Վեհ. կայսրն անձամբ, ոչ ալ Եւրոպական տէրութեանց զօրքերը պիտի կրնան գալ զՀայերն այս ամենուն դէմ պաշտպանելու, անտարակոյս Հայոց վիճակին

'բարեորութիւն անհնարին է, ՙՀետեւապէս՚ մեզ կը մնայ դարձեալ մեր եղբը փնտրելու :

* * *

Այժմ բարեկամ, ահա Ձեր յուսացածին համեմատ վերջին առուրցս մէջ տեղի ունեցած բարեկարգութիւնքն . . . Անգղիացւոց ձեռօք : Փոսապու Բէյլու անունով գիւղն, որ 60 տնէ կը բաղկանայ, գումարտակ մ'աւազակներէ յաջաս կողոպտուեցաւ, 5–8 վիրաւորներ ունենալով, որոցմէ մին ալ կը լսեմ թէ մեռած է։ Հայոց—Ձորի Աստուածաշէն գեղի ոչխարները կողոպտեցան . որոց անպիտանները ճանբուն վրայ թողուած լինելով վերադարձան, բայց պիտանիքը տարուեցան մօտ 60 հատ : Աստուածաշինու կից Աբաունից գեղի ոչխարներուն վրայ ալ յարձակում եղաւ . թէ և չյափշտակուեցան, բայց վախէն գեղին մէջ բանտարկուած խղճալի խաշինքն իրենց ձմեռուան պարենովը կապրին :

Քաղաքիս այգեստանին գրեթէ կից Գուրուպաշ գեղին եզներու նախիրը (65 հատ) յափշտակեցան, որոց կէսն անպիտան գոլով ճանբան թողուեցան, իսկ միւս յուսերը տարուեցան : Գուրուպաշի դաշտը խառնուած սարաններ ալ կողոպտեցան : Մի և նոյն գեղէն 6 հատ ալ ընտիր և թանկագին եզներ յափշտակուեցան, որոնցմով 18 հոգիէ բաղկացեալ ընտանիք մը կը չարչէր . . . : Քաղաքիս տաճկախառն թաղերու Հայերն ալ իրենց այգիներու վրայ ամեն տեսակ ծախք և աշխատութիւն չխնայելէ յետոյ, չաւերն իրենց այգին պտուղէն ծամ կը մնան : Որովհետև իրենց բարի դրկիցները գիշեր ու ցերեկ կողոպտեն : Եթէ Հայերն' անոնցմէ մէկը պահնորդ բանեն իրենց այգին, պահնորդին ընկերներն ու ծանօթներն (իբր բարեկամօրար) այնքան այցելութեան կերթան Հայու այգին, մինչև պտուղ մը չմնար անդ : Իսկ եթէ չբանեն, նորէն ոչ պտուղ թող կը տան ոչ ալ գրեթէ ծառ :

Վարձակալութեան օրէնքն իբր թէ ջնջուած է երկու տարիէն հետէ . բայց արդի՞ւնքն ինչ : Վասն զի թէ' երբեմն վարձակալութիւնը գնող և թէ' հիմա կառավարութեան կողմէն դեր—վարձակալ զրկուող անձինքը մի և նոյն են : Արդ' որովհետև նոյն անձանց դիտումը մի միայն Հայերը կեղեքելն էր և է, ուրեմն հիմա աւելի պաշտօնապէս կրնան կեղեքել թէ' քաղաքացի և թէ' գեղացի Հայերը : Քաղաքացին, որովհետև նորա այգին տասանորդին չափ մը չկայ, այլ մի միայն կարծեօք կորոշուի, ուստի Հայուն 100 քոշ պտուղ ունեցող այգին տասանորդը 50 քոշ կը գրէ, մինչ նորա դրացին տաճկին 300 քոշ պտուղ ունեցող այգին տասանորդը 5 քոշ կը գրէ : Ինչպէս տարեկան հազիւ 300 դահեկան չահող Հայու մը տարեկան չահը 2000 և նորա հազիւ 3000 դահեկան արժէք ունեցող տունն ու այգին 15000 դահեկան արժէք գրեն և անոնց համեմատ տուրքը պահանջեն, իսկ Տաճկին 1/50 :

Իսկ գեղացին, որովհետև սովորաբար 1—8 գեղերու դեր–վարձակալը մէկ անձը միայն կը զրկուի, ուստի նա՞ ալ իւր տմապատին համար, չասեմ ուրիշ նենգութեանց . . . այնքան կը յետաձգէ սովորելի գեղացւոյն կալ չափելը, մինչ չատ անգամ կալին կէսը տեղացող անձրևներէն կը փտի և կէսն ալ տաւարներէն կուտուի կըտրտուի, և ուր ուրեմն չափելու կը հասնի, ան ալ ոչ տանց կուչաուի :

Ահա սոսափսեա, սիրելի բարեկամ, Ձեր թչուառ հայրենակցաց նկատմամբ տեղի ունեցած գրեթէ ամեն կարծեցեալ բարեկարգութիւններն, ուրիշ որդիւնք մը չեն ծնիր, այլ միայն և մի միայն մեր կրած հարստահարութեանց անուան կամ կերպի փոփոխումն :

Համեցէք ընդունիլ, Տէր, մեր անկեղծ յարգանքը

* * *

Ց. Գ. Ձորս օր առաջ քաղաքիս Արտամէտ և Զուբսաան գեղերու սարն այնպիսի սաստիկ կարկուտ տեղաց, որ հարիւրաւոր խաչինք ու արջառք ջարդուփշուր անելով հեղեղին հետ մէկտեղ մըղեց մինչ 'ի ծովակը : Շամիրամեայ գետի ակօսքին առուն ալ այնպէս մ'եկեց, որուն տեղն իսկ չերևիր :

Նամակս խփած ժամանակ' Տէր Ցուսկան որդւոյ վանուց վանահայր քահանայէն առուեցի որ' հինգ օր առաջ նոյն վանուց և վանահօր ոչխարներ, ընդ ամեն 300 հատ, կողոպտած են : Քահանայն' թէև օրուան մը ճանբայ ալ ետևնէն ինկած է, այլ իւր վրայ տեղացող գնդակի կարկուտներէն յուսահատելով ձեռնունայն ետ է դարձեր : Նոյն

Տփղիսի Մշակ օրագրին մէջ հետևեալ տխուր տեղեկութիւնները կը կարդանք Ախալցխայի ազգային ողբալի յետադիմութեան վրայ .

Ախալցխայից առհասարակ չատ սակաւ ենք պատահում թղթակցութիւններ ազգային լրագիրների մէջ . չգիտենք գրողնե՞ր չունի այս բազմահայ քաղաքը, թէ գրելու արժանի ոչինչ չունի . միայն հաստատ կարելի է ասել, որ Ախալցխան մի գերեզմանատուն է :

Ոչ մի ազգային հարց չէ հետաքրքրում Ախալցխայի երիտասարդութեանը . եկեղեցի, թատրոն, դպրոց, հայրենիք, է՛հ, դրանց վրայ ո՛վ ուչաք է մտածէ, կամ արժէ՞ մտածել . մեր ինտելիգենցիան գիտէ միայն կլուբում թուղթ խաղալ, կապիկ նման պարել, Ռուսերէն կոտրտել և իգական սեռի ետևից ընկնել :

Այս պարոնների սխրագործութիւնները նկարագրել թողնում եմ միւս նամակիս, իսկ այժմս կամենում եմ Ախալցխայի ազգային եկեղեցիների մի համառօտ պատկերը դուրս բերել :

Երբ ներս էք մտում Ս. Փրկիչ եկեղեցու (մայր եկեղեցի) գաւիթը, դուք տեսնում էք նախ և առաջ եկեղեցու հարաւային պատի տակ մի մեծ և անճոռնի գերեզման, որի վրայ սփռված են ժամկոչների կեղտոտ մաշտակները, որոնց վրայից զանազան միջատներ հաւաքվում են չիրմի վրայ . որա տակ թաղված է այն հռչակաւոր Կարապետ արքեպիսկոպոսը, որ 100,000 Հայ Էրզրումից գաղթել տուեց Ռուսաստան :

Գնում էք տաճարի մէջ և իսկոյն ձեր աչքին է ընկնում պատերի սևութիւնը և պատկերների կեղտոտութիւնը, որոնց վրայ բուն են դրել սարդերը և ճանճերը, չնայելով որ մեր հարուստ եկեղեցին ունի երկու ռոճիկաւոր լուսարարներ, երկու ժամկոչներ և երկուսն էլ այս վերջինների օգնականներ, ուրեմն 6 մարդ, որոնց պարտքն է միայն հսկել եկեղեցու մաքրութեան վրայ : Բայց տեսնենք ի՞նչպիսի մարդիկ են այդ․․․․․․—բոլորովին անկիրթ և անուսում . մեր կոպիտ ժամկոչները առհասարակ իրանց մեծ ․․․․․․․ (Ախալցխայի ․․․) են կանգնում կամ մանգաղիս եկեղեցու մէջ, 'ի հարկէ ժամասացութեան ժամանակ, իսկ մեր երևելի լուսարարները չեն ամաչում տիրացուական չապիկները հագած, երկու փողոց անցնել բուրվառների համար կրակ բերելու որձատնից և կամ ժամանակ էլ գտնել մի սուրճ խմելու . չմոռանանք, որ նրանք այնտեղ են եկեղեցական չապիկը հագած . . . է՛հ, չնորհակալ չե՞ն Ախալցխացիք, որ պատարագիչ քահանան էլ չէ թողնում պատարագը և չէ գնում ծխելու կամ ․․․․ ուտելու և մէկ հատ մը թայլելու :

Քահանաները, ինչպէս իրանց տանը կամ մի հասարակ խանութում, չեն պատկառում եկեղեցում ժամասացութեան ժամանակ տաւիներ պատմել, բարձրաձայն խօսել, միմեանց հետ կուռել, այո', և հայհոյել, այնպէս որ բոլորովին լսելի է լինում ժողովրդին, բայց անդպայ Ախալցխացին սովորած է անմռունչ տանել ոչ թէ այդպիսի քաջագործութիւններ' այլ և աւելի մեծ խայտառակութիւններ :

Մի այլ նամակով խոստանում եմ գրել մեր ախոյեանների քաջագործութիւնները եկեղեցիներից դուրս :

Եկեղեցական երգեցողութիւնը առհասարակ չատ անկանոն է, չնայելով 4 տարի է, որ մեզանում աւանդվում է ձայնագրութիւնը և այդ առարկան խըլում է մեր դպրոցների դասերի չատ ժամերը . չենք ասում, որ այդ առարկան աւանդող պարոնը իւր արհեստը չգիտէ, միայն այդ տիրացուն չունէ ճաչակ և չգիտէ որոչել թէ ո՞ր երգը կամ մեղեդին պէտք է առանձին երգել և ո՛րը խմբովին : Նա բարձրաձայն երգել է տալիս այնպիսի բաղաձայն տիրացուներին, որ ժողովրդի մէջ զարթնում է ծիծաղ : Մեզ պատմեցին թէ թեմական տեսչի ներկայութեամբ երբ մի վարժուհի մեծ արդարութեամբ ուսուցչական ժողովում յայտնել է իր դժգոհութիւնը այդ երգեցողութեան մասին, մի իբր նոտայագէտ տիրացու վարժուհուն այսպիսի ծիծաղելի պատասխան է տուած . «Օրիորդ, դուն վէ՞օվ ես, որ կարծիք կը յայտնես երգեցողութեան մասին. դուն նոտա գիտե՞ս մոր : »

Երևի այդ նոտայագէտ ձևացող տիրացու վարժապետը չգիտէ, որ երգեցողութեան մասին կարծիք յայտնելու համար հարկաւոր է ունենալ միայն փափուկ ականջ և զգայարանք :

Հիմա մեզանում ընթերցանութիւնն էլ նոտայով է լինում : Տէր–Աստուած, այնպէս անհամ են կարդում և այնպէս տաղակալի, որ կարծես կանգնած լինէիր Հրէից սինագոգում կամ Հայ Կաթոլիկների եկեղեցում : Քահանաներից չատերը մօտ են դարձրել աղօթքների միայն առաջին բառերը արտասանել, իսկ միւսացածները կուլ տալ : Մ.

Բուքէշի երկաթուղեաց 32րդ վիճակահանութեան հանուցին (տես Ն. Տ.) կատարուելով հետևեալ թիւերը պարգև չահեցան .

Պ–քէշ շ–ճող Բ–.

Թիւ	Ֆրանք	Թիւ	Ֆրանք
725548	300000	240228	1000
396740	25000	255425	»
66313	10000	258073	»
1376424	»	293757	»
193545	2000	309141	»
229165	»	309142	»
255424	»	395371	»
293756	»	531485	»
596545	»	554906	»
1190110	»	630765	»
255423	1250	637090	»
468609	»	721444	»
495472	»	752953	»
597331	»	785145	»
853501	»	867353	»
1128800	»	975236	»
1194696	»	975237	»
1252148	»	1133221	»
1517744	»	1188413	»
1623167	»	1252147	»
1768437	»	1517745	»
1858169	»	1519649	»
66371	1000	1725520	»
183898	»	1798019	»
229162	»	1923526	»

ԼՍԱՐԱՆ
ՀԱՑԿԱՆՈՑՇ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
Նէնի—Գարու

Ցառաջիկայ կիւրակէ օր' սեպտ. 24 ժամ 6 ին յիշեալ վարժարանին մէջ' Հմայեակ վ. Գիմաքսեան պիտի առնախօսէ հետևեալ նիւթոյն վրայ

«Հայկական խաչագրօշ նուն կարապետն հառնոց մէջ, և նմա «առաջնորդող երկինց մատը»

Երկսեռ վարժարանի աշակերտաց և աշակերտուհիք ալ հակիրճ հայրենասիրական ճառեր, հասրնտիր ասացերգութիւններ և իմաստասիրական բանախօսութիւններ պիտի արտասանեն, յորս նշանաւոր է' «Հայն և Քիւրտ» — «Գողթական որբ Հայ աղջիկը» կոչուած բանախօսութիւնք, և առ 'ի մեծարանս հանդիսականաց դաշնակահարութեամբ ազգային երգեր պիտի նուագեն :

Խնամակալութիւնս ամեն նախահոգ պատրաստութիւններն 'ի գործ դրած է հանդիսիս բարեկարգութեան և վայելչութեան համար . մամնաւանդ ուսկնդրութեան գերազգայիններն գոհացնելու և օգտելու մասին, որ բուն իսկ Լսարանիս նպատակն է .

Լսարանիս մուտքն է մեծերու համար 3 դահեկան ողջ թղթադրամ, իսկ տղայոց համար 1 դահեկան ողջ թղթադրամ .

Սիրելի է մեզ յուսալ թէ' յառաջադիմասէր ազգայինք մեր պիտի փութան իրենց ներկայութեամբն պատուել այս Հայկական Լսարանը թէ' 'ի քաջալերութիւն աղքատ մանկանցս վարժարանին դաստիարակութեան և թէ յանուն Հայոց հայրենեաց բարւոյն և վերածնութեան համար խօսելիք առնախօսութիւններէն բաւ, բացապէս օգտելու :

21 սեպտ. 1878   Խնամակալ
Նէնի–Գարու   Հմայեակ Տ. վ. Գիմաքսեան

ՏՕՔԹՕՐ ՄԱՐՔԻ

Վիէննա մէքթէպինտէ տիպլօմա ալմըշ վէ պոնճա սէնէլէրտէն պէրու կէրէք Եվրօպա վէ կէրէք Թիւրքիա խաստախանէլէրինտէ քեսպը չէօհրէթ էյլէմիշ օլան Տօքթէօր Մարքի պու տէֆա Պէշիկթաշ վափօր իսկէլէսի քարշըսընտա 90 նումէրօլու Մաճար էճզախանէսինտէ բաղտր կիւնլէրի նաէն մասա հէր կիւն սաաթ իւչտէն ալթըյա քատար կէլէն ֆագիր խասթալէրի խայրէթ պաքաճաղը կիպի սայըր վաղըթլար տախի քէնտի խանէսինտէ խասթէկեան իչիւն միլիթա գատար իւէճ․․ք ա'ո .

Մումայիլէյհ Տօքթէօր էպէլիք վէ ճէրահըլըքտա մէհարէթը ֆէվգ էլատէ սի օլուպ ումում խասթալըքլարտա վէ ֆրէնկի վէ պունտան քալմա եէլլէրէ վէ կէօզ վէ գուլաք վէ տէրի խասթալըքլարընը վէ բահլիմ ուֆունէթի, վէ սինիր զայիֆլիյի իլէ պէլ սօվուգլուգուն տախի քէնտի իճատ իթմիշ օլտուղու պիր նէվ ալաթէ օն տէֆատա էյի իտէճէյինի իլան իտէր . Տէֆա սաաթ 7տէն 9ա քատար Թաքսիմի մումայիլէյհին Գալաթասարայ Գաբաքէօյտէ թիատրօյ սիթափինու քարշըսընտա Մ. Նիքօլաքի Մալուսի էճզախանէսինտէ պուլունաճաղը իլան օլունուր .

ՏՕՔԹՕՐ Կ. ՃԻՄԱՃԵԱՆ

Պու տէֆա Պէշիքթաշտա վափօր իսկէլէսինտէն ճատտէյէ չըքար իքէն քարշըսընտաքի 90 նումէրօլու Մաճար էճզախանէսինտէ բաղտր իրթէսի վէ փէրշէմպէ կիւնլէրի սաաթ եէտիտէն տօքուզա քատար հէր նէվի հիւլէթլէրէ վէ խուսուսի իլէ ֆրէնկի վէ պէլ սօվուքլուղու պաքաճաք տըր' ֆուքարէյէրէ մէճճանէն օլարաք։

23

ԻԼԱՆ

Նիզամիյէ էլպիսէ անպարընա հէման թէսլիմ օլունմաք վէ մաքպուզ սէնէտինին վիրուտ իլէ մուամէլէսինին խիթամընտա պահասը հէման եիւզլիւք քայիմէ եիւզ գրշա օլարաք նիզամիյէ խազինէսինտէն վէրիլմէք չարթը իլէ միւպայեա օլունաճաք պէշ պին քըյէ Գասթամունի խիլինին պէհէր քըյէսի իկիրմի պէշ գրշա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ իկալ բումինին իկիրմի պէշինճի բաղար իրթէսի կիւնիւ քարարը գաթիյի վէրիլէճէյինտէն, իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարըն եէվմի մէզքիւրտէ սաաթ սէքիզտէ Տարը Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի .

21 իլուլ 1878

Պապը Սէրասքէրի

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ
ԳՐԵՑ
Ա․

Այն փոքրիկ երկասիրութիւնը, որ եղբայրական սիրոյ ձօն մ'է, կը պարունակէ գողտրիկ խորհրդածութիւններ, որ պատիւ կը բերեն երիտասարդ հեղինակին։

Կեդրոնատեղին է Արապեան Պալտասար աղայի գրատունը Մէրճան վ'ողոց, և կը գտնուի նաև բոլոր գրավաճառաց քով։ Գին մէկ հինգնոց թղթադրամ։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ
Ի պէտս աշակերտաց վարժարանաց
յօրինուածեալ
Ի տպարանի Արրոց Յակոբեանց

Ամէն Հայ գրավաճառաց քով կը գտնուի, Գին 7 ղրշ։

ՕՐԱՑՈՅՑ
ԵՒ ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆՔ ՕԴՈՑ
1879 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Ցուցնելով 'ի մեքենական ռոխդէն Ա. Յակոբեանց
ԵՒ
Տպագրեալ 'ի տանն Արրոց Յակոբեանց
յօրինուածեալ

Ամէն Հայ գրավաճառաց քով կը գտնուի։ Գին 100 փարա։

ՆԱԽԱՇԱՒԻՂ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻՑ
Աշխատասիրեաց Յակոբ Յ. Մկրեան

Ի տէր հանգուցեալ բարեկիշատակ սիրելի որդւոյս հեղինակած դեռ պատկերազարդ գրքոյկն՝ որ մանկունաորաց վարժարանաց համար յօրինուած է, ավելցի ուսաւ ութ ղրշ այլինձ գրամի գնով կը ծախուէր թէպէտ, բայց մեծապէս գրամոց որ ըստ օրէ բարձրանալը նկատելով այսու հետև մէկ 10նոց թղթադրամի վաճառել որոշուած է 'ի գինըութիւն գնողաց։

Կեդրոնատեղին է գրավաճառ Պալտասար աղա Արապեանի գրատունը 'ի Մէրճան չարշըր՝ Ուրիշ Հայ գրավաճառաց քով ալ կը գտնուի։

Ազգային վարժարանաց համար սովորական գնէն զեղչ կըլլայ։

Յակ. քահ. Մկրեան

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՐԶԵՒԿՐԿՆԱԿ—ՏՈՄԱՐ

Որ պարունակէ
Փոխանակագրի, Հաշուեցուցի, Բեռնագրի, Վարձագրի, Հաշուընթացի և այլոց ձևեր և օրինակներ

Ի ՊԷՏՍ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱՑ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱՑ

Ի Ն. Տէրզեանէ

Տպագրեալ արդիւնք և ծախիւք Մեծ. Տիգրան Էֆէնտի Գարակէօզեանի

Կեդրոնատեղին է Պոլիս Մէրճան չարշը թիւ 33 Արապեան Պալտասար աղայի գրատունը․ Բերայ Մ. Վայսի գրատունը, և ուրիշ Հայ գրավաճառաց քով։

Գին կազմեալ օրինակին երեք քառորդ մէճիտ։

ՇԱՀԷՆՆ 'Ի ՍԻՊԻՐ
ԿԱՄ ԳԱՂԹԱԿԱՆ ՀԱՅ
Գրեց Ա. Տէր Աստուածատրեանց

Կը ծախուի ամէն Հայ գրավաճառաց քով։ Գին 2 1/2 ֆրանգ։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՆԵՐԿՈՏՍԱՍԱՆ ԿԵՍԱՐԱՑ
Թարգմանեց Ն. Մ. Ա.

Այն պատմութեան երկրորդ և վերջին հատորն ալ իղմիրի Ցէտէեան եղբարց տպարանէն 'ի լոյս ընծայելով, կը ծախուի Եէնի Ճամի Զիլինկիրլէր ճամփէն թիւ 2 Ա. Գալֆայեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով։ Գին 1 ֆրանք 25 սանթիմ։

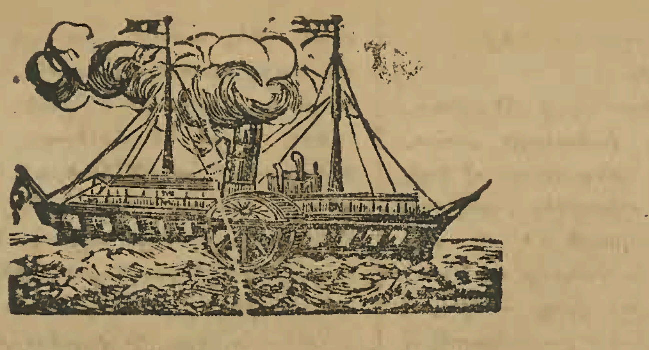

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1878 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 19 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ՄԻՆՉԵՒ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 30

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՑԻ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Բոսֆորէն Էլնող շոգենաւները
12	Արնաւուտքէօյէն, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ.
12 15	Արնաւ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլ. Գուզկ. Գանդիլ.
12	Պէյքօզ, Բաչայ. Գանդ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Գաղաթ.
12	Եէնիմ. Մէզարբ. Պէյիւքտ. Թարաբ. Եէնիք. Ս/թէն. Պօյաճ. Ր. Հիսար, Պէպէք, Արնվ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ։
12 45	Ր. և Ա. Գավաղէն, Եէնիմահ. Մէզարբ. Պէյիւքտ. Թարաբ. Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Պէպէք, Արնաւուտ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։
1 30	Պէյքօզ, Բաչայ. Ր. Փ. մաշ. Գանդ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ.
2	Եէնիմահ. Մէզարբ. Պէյիւքտ. Քիրէճբ. Թարաբ. Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Պէպէք. Արնվ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ։
4 15	Ր. և Ա. Գավաք, Մէզարբ. Պէյքօզ, Բաչայ Ր. Փ. մաշ. Ս/թէն. Գանդ. Պօյաճ. Ր. Հիսար, Պէպէք, Վանիքէօյ, Պէյլէր. Ս/ուքէճի։
4	Պէյիւքտ. Թարաբ, Պէյքօզ, Բաչայ. Ր. Փ. մաշ. Գանդ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ։
3 30	Եէնիմ. Մէզար. Պէյիւքտ. Թարաբ. Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիկ։
4 30	Եէնիմ. Մէզարբ. Պէյիւքտ. Թարաբ. Եէնիք. Ս/թէն. Էմիրկ. Պօյաճ Ր. Հիսար, Պէպէք, Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ։
5 30	Եէնիմ. Մէզարբ. Պէյիւքտ. Թարաբ. Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Արնաւ. Պէյլ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։
6 15	Եէնիմ. Պէյիւքտ. Թարաբ. Պէյքօզ. Եէնիք. Էմիրկ. Գանդ. Ր. և Ա. Հիսար, Գանտ. Արնաւ. Չէնկ. Պէյլ. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիկ. Խուսկիւտար։
7 45	Ա. և Ր. Գավաղէն, Մէզարբ. Պէյիւքտ. Թարաբիա, Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Արնաւ. Գուր. Օրթ, Պէշիկ։
8 45	Պէյիւքտ. Պէյքօզ, Բաչայ. Ր. Փ. մաշ, Գանդ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Խուսկ.
9	Պէյիւքտ, Թար. Պէյքօզ, Ս/թէն. Պօյաճ. Ր. Հիսար, Արնվ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։
9 45	Եէնիմահ. Մէզարբ. Պէյիւքտ. Թարաբ. Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Պէպէք, Արնաւ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։
10 30	Եէնիմ. Մէզարբ. Պէյիւքտ. Թարաբ. Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Արնվ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։
11	Մէզարբ. Պէյիւքտ. Թարբ. Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Արնվ. Օրթաք. Պէշիկթաշ։

Ժամ	Կամրջէն Էլնող շոգենաւները
1 15	Գաղաթ, Խուսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնաւ. Գանտ. Ա. և Ր. Հիսար, Գանդ. Էմիրկ. Եէնիք Պէյքօզ, Թարաբ. Պէյիւքտ. Եէնիմահ.
1 30	Պէշիք. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկէն. Եէնիք. Թարաբ. Պէյիւքտ. Մէզար Եէնիմահ. Գավաղներ։
2 30	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուր. Արնվ. Ր Հիսար, Էմիրկ. Ս/թէն. Եէնիք. Թարաբ. Պէյիւքտ. Մէզարբ. Եէնիմահալլէ։
2 30	Խուսկիւտար, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանդ. Ր. Փ. մաշ. Բաչ. Պէյքօզ, Պէյիւքտ.
3 30	Գաղաթ. Պէշիկ. Օրթաք. Պէյլ Արնաւ. Պէպէք, Ր Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարաբ. Պէյիւք. Մէզարբ. Եէնիմահ։
4 30	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկէն, Եէնիքէօյ, Պէյքօզ Թար. Պէյիւքտ. Մէզար. Եէնիմահ. Ր. և Ա. Գավաք։
5 45	Պէշիք. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Ր. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարբ. Պէյիւքտ. Մէզարբ. Եէնիմ.
6 30	Խուսկիւտար, Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Արնաւ. Գանտ. Ր. Հիսար, Պօյաճ. Եէնիք. Թարաբ. Պէյիւք.
8	Պէշիկթաշ, Օրթք. Արնվ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարաբ. Պէյիւքտ. Եէնիմահ.
10	Գուզկունճ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանդ. Բաչայ. Պէյքօզ, Քիրէճբ. Պէյիւքտէրէ։
9	Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Ր. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարաբ. Պէյիւք, Մէզարբ.
10 15	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուր. Արնաւ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկէն, Եէնիք. Թարաբ. Պէյիւքտ. Մէզար. Գավաղներ։
10 ին	ետքը Ս/ուքէճիէն Պէյլ. Վանիք. Պէպէք, Ր. Հիսար, Պօյաճ. Գանդ. Ս/թէն. Ր Փ. մաշ. Բաչայ. Պէյքօզ։
11	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք. Ր. Հիսար, Էմիրկէն Եէնիք. Թարաբ. Պէյիւքտ. Եէնիմահ։
11	Գաղաթ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանդ. Բաչայ. Պէյքօզ։
11 35	Պէշիկթաշ, Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնաւ.
12	Պէշիկթաշ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ.

ԽՈՒՍԿԻՒՏԱՐ ԲԱՑԻ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Խուսկիւտարէն կամուրջ. Ժամ	Ժամ	Կամուրջէն Խուսկիւտար. Ժամ	Ժամ
12 30	6 45	12 45	8
1	8 15	1 15	8 30
1 30	8 35 Պէշիկթաշ	1 45	8 50
2	9	2 15	9 20
2 30	9 35	2 45	9 50
3	10 5	3 15	10 15
3 30	10 25	3 45	10 40
4	10 45	4 15	11
4 30	11 5	4 45	11 20
5	11 25	5 15 Պշքթ.	11 40
5 30	11 40	6 5	11 50
6 10	12	6 45	12 5

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

Խուսկիւտարէն կամուրջ. Ժամ	Ժամ	Կամուրջէն Խուսկիւտար. Ժամ	Ժամ
12 30	6	12 30	6
1	6 35	1	6 25
1 30	8	1 30	8
2	8 40 Պէշիկթաշ	2	8 45
2 30	9 20	2 30	9 20
3 5	10	3 5	10
3 45	10 30	3 45	10 35
4 30	11	4 30	11 5
5	11 30	5	11 35
5 25	12	5 25 Պշքթ.	12 5

ՋԵՐՄԻ ԴԵՂ

Տօքթոր Այէրի ջերմի դեղը ամէն ո և իցէ տեսակ ջերմ իսկոյն կը բժշկէ․ չկայ դեղ մը որ սոսր չափ օգտակար ըլլայ ջերմի․ ջերմ բռնողները պարապ տեղը կը տանջուին քանի որ աս դեղը կայ, պէտք է որ անմիջապէս անկէ գործածեն։ Արդէն Պոլսոյ և գաւառներուն մէջ ճանչցուած է աս դեղը ու անով բժշկուողները գիտեն անոր յարգը։ Նախ ուժը տրամի չափ հինգ հեղ խմելու է իբրև մաքրողական դեղ ու ետքը աս ջերմի դեղէն (ջերմը չբռնած) օրը չորս անգամ մէկմէկ անուշի դգալ ջուրի հետ խառնելով խմելու է, անմիջապէս կանցնի։ Ցղայոց աւելի քիչ տալու է․ կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

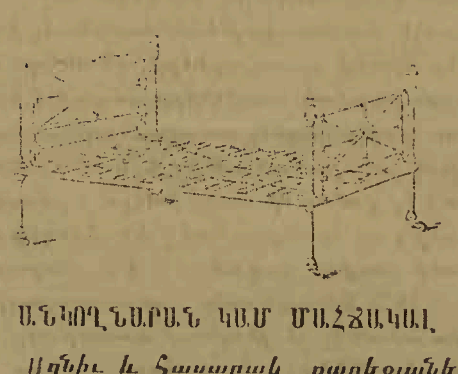

ԱՆԿՈՂՆԱՐԱՆ ԿԱՄ ՄԱՀՃԱԿԱԼ

Ազնիւ և հասարակ քարեօլաներ երկաթէ և արոյրէ, աժան գիներով կը ծախուի, Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

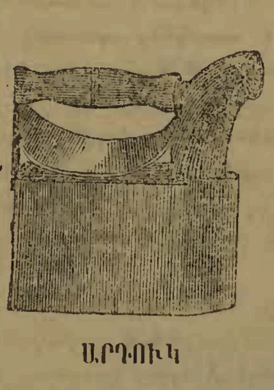

ԱՐԴՈՒԿ

Այս ձև իւթիւներուն ամենէն աղէկ տեսակը որուն մէջ կրակը չը մարիր և աղէկ կը գործէ, կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

Այս լրագիրը շաբաթը երեք անգամ կը հրատարակուի, երկուշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը․ Բաժանորդագրութեան տեղերն են Ղալաթիա Պանդուքճըլար ճամբէն թիւ 198, Հօրօ խան Մասիսի խմբագրատունը․

Իսկ գաւառաց մէջ հետևեալ հոգաբարձուաց սենեակները․

ԻԶՄԻՐ․ Ասատուր աղա Տէտէեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ․ Խաչադուր էֆ. Լսկիճեան.
ՊՐՈՒՍԱ․ Անտոն աղա Թանկէրեան.
ԹԷՔԻՐՏԱՂ․ Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէսճեան.
ՑՐԱՊԻԶՈՆ․ Խաչատուր բաղտասարեան
ԿԱՐԻՆ․ Կարապետ պատուելի Զարգարեան.
ՎԱՆ․ Կարապետ աղա Նալպանտեան.
ՄՈՒՇ Մկրտիչ աղա փօրթիկեան
ԵԱՇ Ս. աղա Խաչիկեան
ՖՈՔՇԱՆ Ֆէրհատ աղա Ֆէրհատեան
ԵՐԶՆԿԱՑ․ Թադէոս աղա Բագրատունի
ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐ Յով. [illegible]
Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրել ուզողները տեղերէն [illegible] թղթակցին։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԽԻԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
ՂԱԼԱԹԻԱ ՀՈՐՕ ԽԱՆ